1150-02

Startnotitie
milieu effect rapportage
beleidsregels
Actief Bodembeheer Maas

Initiatiefnemers:

Provincie Limburg

Provincie Noord-Brabant

Provincie Gelderland

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat Generaal Rijkswaterstaat
Directie Limburg

P 1150- 02

Startnotitie
milieu effect rapportage
beleidsregels Actief Bodembeheer
Maas

Initiatiefnemers:

Provincie Limburg

Provincie Noord-Brabant

Provincie Gelderland

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat Generaal Rijkswaterstaat
Directie Limburg

Februari 2001

Inhoud

1 Inleiding **4**

2 Reikwijdte en inhoud van het MER **9**

2.1 De m.e.r.-plicht 9

2.2 De m.e.r.-plichtige activiteiten 9

3 Alternatieven **11**

3.1 De rol van alternatieven in een MER 11

3.2 De hoofdkeuze: wel of geen nieuw beleid 11

3.3 Bodem blijft bodem 14

3.4 Bodem (klasse 4) wordt bouwstof 16

3.5 De minimale omvang voor bergen in plassen, kleischermen en/of depots 17

4 Milieugevolgen en beoordelingskader **20**

4.1 Effectvoorspelling 20

4.2 Aanpak 20

4.3 Beoordelingskader 20

5 Procedure **22**

5.1 Procedurestappen 22

5.2 Planning 23

1. Inleiding

De aanleiding voor deze startnotitie: Rivierverruiming en natuurontwikkeling in het Maasdal

De rivier de Maas zal in de toekomst meer water moeten kunnen afvoeren. Om aan de gestelde veiligheidseisen te kunnen blijven voldoen zal de overheid maatregelen moeten nemen. De overheid streeft ernaar om de noodzaak voor een nieuwe ronde dijkversterkingen te beperken door het nemen van verruimende maatregelen in het riviersysteem zelf. Daarom zijn de projecten 'Grensmaas' en 'Zandmaas/Maasroute' gestart. Deze projecten houden in dat door het uitvoeren van allerlei maatregelen de Maas meer ruimte gaat krijgen voor het afvoeren van water en sediment[1], waardoor het overstromingsgevaar afneemt.
Naast rivierverruimende maatregelen zal ook natuurontwikkeling leiden tot ingrepen in het rivierbed van de Maas. Waar mogelijk wordt er naar gestreefd om natuurontwikkeling te combineren met rivierverruiming. Er zullen echter ook projecten worden uitgevoerd waarin natuurontwikkeling op zich het hoofddoel is.
Typische maatregelen die moeten worden uitgevoerd voor zowel rivierverruiming als natuurontwikkeling zijn weerdverlaging, het graven van hoogwatergeulen, het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en het opvullen van grindplassen met het vrijkomende materiaal. Bij de uitvoering van de projecten zullen echter zeer grote hoeveelheden weerdgrond moeten worden verplaatst. Deze grond is voor een groot deel verontreinigd als gevolg van aanvoer van verontreinigd Maasslib in het verleden.

... er moet veel verontreinigde en schone weerdgrond worden verplaatst ...

Voor het oppakken, verplaatsen en weer op de bodem brengen van verontreinigde weerdgrond gelden regels die zijn vastgelegd in allerlei wetten en besluiten: de Wet bodembescherming, de Wet milieubeheer, de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en het Bouwstoffenbesluit. Deze wetgeving wil voorkomen dat de aanwezige verontreinigingen zich ongecontroleerd in het milieu verspreiden.
Op landelijk en provinciaal niveau is dit wettelijk kader uitgewerkt in diverse beleidsregels. In verband met de projecten voor rivierverruiming en natuurontwikkeling zijn 'het landelijke beleidstandpunt verwijdering baggerspecie' en 'het provinciaal afvalstoffenbeleid' belangrijk.

De begrippen weerdgrond en baggerspecie

De beleidsregels ABM zijn van toepassing op de diffuus verontreinigde en schone weerdgrond, die bij herinrichtingswerken op een of andere wijze wordt ontgraven in het rivierbed. Volgens deelrapport II: Nota van Toelichting Actief Bodembeheer in het Maasdal, paragraaf 2.3, is dit bodemmateriaal in veel gevallen juridisch gezien baggerspecie. Veel van het bodemmateriaal dat wordt ontgraven is echter droge grond en dat sluit niet aan bij het beeld dat het woord baggerspecie oproept. In deze beschrijving van alternatieven en effecten wordt daarom de meer neutrale term 'weerdgrond' gebruikt.
Onder weerdgrond wordt verstaan het bodemmateriaal dat vrijkomt bij inrichtingsmaatregelen in het zomerbed/winterbed van de Maas (binnen het Wvo-gebied).

Volgens dit beleid moet alle binnen het project vrijkomende weerdgrond beschouwd worden als een afvalstof. En volgens het huidige provinciale afvalstoffenbeleid moet daarom alle verontreinigde weerdgrond worden gestort in grootschalige baggerspeciestortplaatsen en/of worden gereinigd. Gelet op de enorme hoeveelheden te verplaatsen verontreinigde

[1] *Sediment is een verzamelnaam voor alle afzettingen die door de rivier stroomafwaarts worden getransporteerden als bezinksel in de rivierbedding, de weerden of de zee terechtkomen.*

weerdgrond zou dit betekenen dat voor dit project nieuwe baggerspeciestortplaatsen moeten worden aangelegd. Aan de ene kant is dit een erg kostbare zaak, en daarnaast is in de afgelopen jaren gebleken dat voor deze stortplaatsen weinig draagvlak bestaat. Voor reiniging van verontreinigde grond zijn de beschikbare technieken nog lang niet doelmatig en operationeel geschikt voor de grote hoeveelheid weerdgrond die vrijkomt uit de verschillende projecten[2].
Het storten in baggerspeciestortplaatsen of het reinigen van de grote hoeveelheid vrijkomende weerdgrond is om genoemde redenen niet haalbaar. Het bestaande beleid past als het ware niet meer op de nieuwe visie om rivierverruimende maatregelen te nemen in plaats van alleen maar dijkversterkingen aan te brengen.

Er komt bij de herinrichtingsprojecten ook schone uiterwaardengrond vrij die niet vermarktbaar is. Dit materiaal moet volgens het huidige beleid worden hergebruikt en mag niet worden gestort. Door de grote hoeveelheden is volledig hergebruik binnen of buiten het rivierbed niet altijd mogelijk. In sommige gevallen kan het bergen in putten binnen het project de enige oplossing zijn. Ook hier past het huidige beleid dus niet meer op de nieuwe visie om rivierverruimende maatregelen te nemen.

Om toch door middel van rivierverruimende maatregelen aan de veiligheidseisen te kunnen voldoen en natuurontwikkelingsprojecten te kunnen realiseren, hebben de betrokken provincies besloten hun afvalstoffenbeleid voor zowel verontreinigde als schone uiterwaardengrond aan te passen.

... Actief Bodembeheer: nieuwe spelregels voor omgaan met verontreinigde weerdgrond ...

De hoeveelheid grondverzet en de verontreinigingsgraad maken het noodzakelijk een oplossing te vinden voor deze problematiek, zodat de gewenste maatschappelijke ontwikkelingen doorgang kunnen vinden. De kern van de oplossing ligt in het op een milieuhygiënisch verantwoorde wijze van omgaan met de diffuus verontreinigde weerdgrond, binnen het bestaande beleid: Actief Bodembeheer Rivierbed[3].
Op basis van dit landelijke beleidskader hebben de betrokken Provincies (Limburg, Noord-Brabant en Gelderland) en de regionale directie Limburg van Rijkswaterstaat, de laatste namens de staatssecretaris, het initiatief genomen dit nationale beleid gebiedsgericht uit te werken in: de beleidsregels Actief Bodembeheer Maas (ABM).
De nu beschikbare versie van de beleidsregels heeft de status van voorontwerp. Met behulp van deze beleidsregels wordt het mogelijk diffuus verontreinigde weerdgrond, die vrijkomt bij herinrichtingsprojecten, binnen het rivierbed her te gebruiken of te bergen in depots. Uitgangspunt is dat een zo groot mogelijk milieu-rendement wordt behaald. In die gevallen waar milieu-verbetering niet haalbaar is, kan worden volstaan met stand-still ten opzichte van de uitgangsituatie.

[2] *Trajectnota/MER Zandmaas/Maasroute achtergronddocument Grond (blz 60).*
[3] *Beleidsnotitie Actief bodembeheer Rivierbed, Staatscourant 55, Vrijdag 20 maart 1998.*

... het provinciaal afvalstoffenbeleid wordt gewijzigd ...

Het uitwerken van de beleidsregels ABM betekent voor de betrokken provincies (Limburg, Noord-Brabant en Gelderland) het deels wijzigen van hun eigen afvalstoffenbeleid[4]. Voor *bepaalde onderdelen van het provinciaal afvalstoffenbeleid geldt op grond van de Wet* milieubeheer de plicht tot het opstellen van een Milieu-Effect-Rapport (MER)[5]. De milieu-effectrapportage (m.e.r)-procedure is in het leven geroepen om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij besluiten die belangrijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.

Initiatiefnemers

De initiatiefnemers in het kader van de m.e.r.-procedure zijn de bestuursorganen die de beleidsregels ABM willen vaststellen. Het zijn de Provinciale Staten van Limburg, Noord-Brabant en Gelderland en de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. Indien u vragen of opmerkingen heeft over het initiatief kunt u contact opnemen met de contactpersoon van de provincie waarin u woont:

Provincie Limburg
Afdeling vergunningen
Dhr. F. van Lissum
Postbus 5700
6202 MA Maastricht
Telefoon: 043 - 389 74 37

Provincie Noord-Brabant
Afdeling LGM
Dhr. R. Scheffers
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon: 073 - 681 25 75

Provincie Gelderland
Afdeling Afval
Mevr. H. van de Laar
Postbus 9090
6800 GX Arnhem
Telefoon: 026 - 359 87 22

Rijkswaterstaat-Directie Limburg
Afdeling ANW
Mevr. M.C. van Rossenberg
Postbus 25
6200 MA Maastricht
Telefoon: 043 - 329 41 39

... en daarom is er deze startnotitie ...

Deze voorliggende startnotitie markeert het begin van de m.e.r.-procedure die voor de voorontwerp-beleidsregels ABM nodig is. Het doel van de startnotitie is om alle belanghebbenden iedereen in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van de hoofdlijnen van de voorgenomen activiteit, de milieugevolgen die onderzocht gaan worden en de mogelijke alternatieven waarnaar men gaat kijken. Iedereen die dat wil, kan schriftelijk of mondeling reageren op deze startnotitie. Alle reacties worden verzameld door de betrokken provincies en worden betrokken bij het opstellen van de richtlijnen voor het opstellen van het uiteindelijke rapport, het MER.

4 *Concreet gaat het om wijziging van de volgende beleidsdocumenten:*
1. *Milieubeleidsplan, Provincie Limburg, Deelstromen Afval, Bijlage bij hoofdstuk 10, deel D (vigerend beleid)*
2. *Voorontwerp Provinciaal Omgevingsplan Limburg, Beleidsdeel, Hoofdstuk 7B, Regiovisies en gebiedsgericht beleid, Regio Maasdal, Beleidslijn 23.*
3. *Het afvalverwijderingsbeleid is neergelegd in het Provinciaal Milieubeleidsplan 2000-2004 van de Provincie Noord-Brabant, vastgesteld door Provinciale Staten d.d. 24 maart 2000.*
4. *Gelders Milieubeleidsplan 1996-2002, hoofdstuk 10, wordt aangevuld met een onderdeel uiterwaarden grond, de overige delen wijzigen niet.*

5 *De volgende afkortingen zijn gebruikelijk: 'm.e.r.' staat voor milieueffectrapportage, waarbij het gaat om het proces en de procedure. De afkorting 'MER' wordt gebruikt als het gaat over het Milieu-EffectRapport zelf.*

Het bevoegd gezag nodigt u uit te reageren!

De instanties van het bevoegd gezag in het kader van de m.e.r.'s zijn de bestuursorganen die de m.e.r.-plichtige onderdelen van de uitbreiding of wijziging van het provinciaal afvalstoffenbeleid vaststellen. Het bevoegd gezag zijn de colleges van Gedeputeerde Staten van Limburg, Noord-Brabant en Gelderland. U kunt uw schriftelijke reactie afhankelijk van de provincie waarin u woont richten aan:

Provincie Limburg
Afdeling vergunningen
T.a.v. Mevr. L. Droog
Postbus 5700
6202 MA Maastricht

Provincie Noord-Brabant
Afdeling bodem en afval
T.a.v. Dhr. R. Aben
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

Provincie Gelderland
Dienst Milieu en Water
T.a.v. Dhr. V. Roerdink
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

De startnotitie beschrijft in het kort:
- Voor welke onderdelen van de voorontwerp-beleidsregels ABM een m.e.r.-procedure moet worden gevolgd (zie hoofdstuk 2);
- Welke alternatieven hierbij zullen worden bekeken (zie hoofdstuk 3);
- Welke milieu-effecten bij deze alternatieven te verwachten zijn en hoe deze beschreven zullen worden (zie hoofdstuk 4);
- Hoe de procedure verder zal verlopen (zie hoofdstuk 5).

... de voorontwerp-beleidsregels worden tegelijk met deze startnotitie gepubliceerd ...

In elk milieu-effectrapport (MER) moet een 'voorgenomen activiteit' worden beschreven. In dit geval is dat het vaststellen van de beleidsregels ABM. Van deze nieuwe beleidsregels is al een voorontwerp inclusief toelichting beschikbaar. Daarom is ervoor gekozen om niet een uitgebreide beschrijving van de voorgenomen activiteit in de startnotitie op te nemen, maar om de voorontwerp-beleidsregels zelf tegelijk met deze startnotitie te publiceren. Formeel heeft de inspraak geen betrekking op de beleidsregels zelf, omdat eerst de m.e.r. moet zijn afgerond voordat het beleid zelf de inspraak in kan worden gebracht.

Tegelijkertijd met deze startnotitie en de voorontwerp-beleidsregels ABM worden ook de startnotitie en voorontwerp-beleidsregels voor Actief Bodembeheer Rijntakken gepubliceerd. Er wordt namelijk gestreefd naar een inhoudelijke, procesmatige en procedurele afstemming tussen de totstandkoming van Actief Bodembeheer Rijntakken en ABM.

... en er is ook al een nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER ...

Bijzonder aan de voorontwerp-beleidsregels is dat in de toelichting op de beleidsregels al is opgenomen. Bij het opstellen van de voorontwerp-beleidsregels is namelijk al allerlei informatie over effecten van de beleidsregels gebruikt. Daarom is er gelijk met de startnotitie een nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER opgesteld, getiteld 'Alternatieven en effecten'. In de nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER zijn de alternatieven en milieu-effecten voor de vier m.e.r.-plichtige onderdelen uitgewerkt. Volgens de initiatiefnemers zijn in de nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER alle relevante aspecten meegenomen. Insprekers kunnen aangeven of zij de reikwijdte van de nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER voldoende vinden en of alle voor de besluitvorming relevante aspecten zijn meegenomen. Dit maakt het inspreken op de startnotitie makkelijker, omdat al een beeld kan worden verkregen van het MER zelf.

... een integraal document om dubbel leeswerk te voorkomen ...

De nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER is toegevoegd aan de voorontwerp-beleidsregels omdat bij publicatie van twee afzonderlijke documenten sprake zou zijn van veel overlap.
In deze startnotitie ontbreken een aantal hoofdstukken, die in een startnotitie gebruikelijk zijn. De voorontwerp-beleidsregels bevatten namelijk veel informatie die normaal gesproken in de startnotitie en het MER wordt opgenomen. In tabel 1 wordt aangegeven waar de ontbrekende onderdelen te vinden zijn in de Voorontwerp-beleidsregels en in de Nota van Toelichting.

Tabel 1. Ontbrekende onderdelen startnotitie met verwijzing

Ontbrekend onderdeel in startnotitie:	Informatie te vinden in:
Een globale beschrijving van hetgeen met de activiteit wordt beoogd	Toelichting ABM, hoofdstuk 1
Een globale beschrijving van de aard en omvang van de voorgenomen activiteit	Voorontwerp-beleidsregels ABM, paragrafen 1, 2 en 3
Een globale beschrijving van de plaats of de plaatsen waar de voorgenomen activiteit wordt gedacht	Toelichting ABM, hoofdstukken 2, 3, 5 en 8
Een overzicht van eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de activiteit en die invloed kunnen hebben op het besluit dan wel de besluiten ter voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt	Toelichting ABM hoofdstukken 1, 4, 9, 10, 11 en 12

2. Reikwijdte en inhoud van het MER

2.1. De m.e.r.-plicht

De voorontwerp-beleidsregels ABM zijn niet in hun geheel m.e.r.-plichtig. De vraagstelling in dit hoofdstuk luidt daarom: Voor welke beleidsregels is het doorlopen van de m.e.r.-procedure verplicht en op welke wijze kan daaraan zinvol inhoud worden gegeven?

De m.e.r.-plicht vloeit voort uit het gegeven dat als verontreinigde weerdgrond wordt 'opgepakt' en ergens anders wordt neergelegd, er sprake is van het op of in de bodem brengen van afvalstoffen. Verontreinigde weerdgrond, die ergens neergelegd of geborgen moet worden, wordt namelijk beschouwd als 'afvalstof'. De m.e.r.-plicht van de beleidsregels is gebaseerd op artikel 18.1 van bijlage C van het Besluit m.e.r. van juni 1999. De relevante passage van dit besluit luidt als volgt:

Activiteit	Gevallen	Besluiten
- de vaststelling van het beleid inzake de verwijdering van afvalstoffen.	1. de methode van bewerken verwerken of vernietigen van afvalstoffen; 2. het op of in de bodem brengen van afvalstoffen om deze daar te laten.	- Het besluit ... op grond van artikel 10.14 van de wet, dat als eerste voorziet in de verwijdering van de afvalstoffen.

Bij de vaststellen van welke onderwerpen wel en welke onderwerpen niet in het MER zullen worden opgenomen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Een m.e.r. betreft alleen nieuwe activiteiten. Dit houdt in dat de m.e.r.-plicht alleen op nieuw beleid van toepassing is;
- De m.e.r.-plicht vloeit voort uit de Wet milieubeheer en heeft dientengevolge alleen betrekking op onderdelen van de beleidsregels welke behoren het afvalstoffenbeleid; dus niet op onderdelen die behoren tot ander beleid, zoals het bodembeleid (b.v. saneringsdoelstelling);
- De formulering van de m.e.r.-plicht is leidend bij de keuze van onderwerpen; het vrijwillig in het MER meenemen van onderdelen van de beleidsregels is niet aan de orde;
- De m.e.r. is gericht op het leveren van een meerwaarde voor de besluitvorming.

2.2. De m.e.r.-plichtige activiteiten

De volgende onderwerpen zijn m.e.r.-plichtig:

1. *De hoofdkeuze: wel of geen nieuw beleid*; dit houdt in het introduceren en/of toestaan van andere verwerkingsopties dan het afvoeren van verontreinigde weerdgrond naar grootschalige baggerspeciestortplaatsen en hergebruiken van schone uiterwaardengrond; dus het al dan niet toepassen van de beleidsregels;
2. *Bodem blijft bodem (klasse 1 t/m 4[6])*: de voorwaarden voor toepassing; het gaat hierbij om de voorwaarden die worden gesteld aan het opnieuw gebruiken van klasse 1 t/m 4 weerdgrond als bodem;
3. *Bodem (klasse 4) wordt bouwstof: de voorwaarden voor toepassing*; dit betreft de keuze van de voorwaarden waaronder weerdgrond boven de samenstellingswaarden (dit komt in de meeste gevallen overeen met klasse 4) als bouwstof mag worden toegepast;
4. *De minimale omvang voor bergen in plassen, kleischermen en depots*; hierbij gaat het erom wat de minimale omvang moet zijn van plassen, kleischermen en depots, waarin verontreinigde weerdgrond wordt geborgen.

[6] *In de Derde en de Vierde Nota Waterhuishouding is een indeling op grond van de mate van verontreiniging van waterbodems opgenomen. De indeling vindt plaats op basis van de concentratie van verontreinigingen en bestaat uit vijf klassen:*
Klasse 0: schoon (voldoet aan streefwaarden)
Klasse 1: tussen streef- en grenswaarde
Klasse 2: tussen grens- en toetsingswaarde
Klasse 3: tussen toetsings- en interventiewaarde
Klasse 4: boven interventiewaarde

M.e.r op twee niveau's van besluitvorming

Binnen de m.e.r.-plichtige onderwerpen kunnen twee niveau's worden onderscheiden. Het eerste niveau is het niveau van het al dan niet toestaan van andere opties voor het verwerken van afvalstoffen. Dit is de hoofdkeuze die, mede op basis van het MER, moet worden gemaakt.

Het tweede niveau is het niveau van de precieze inhoud van de voorontwerp-beleidsregels: de voorwaarden voor toepassing. Als een principekeuze is gemaakt voor een bepaalde manier van 'op de bodem brengen' moet nog worden bepaald onder welke voorwaarden dit is toegestaan. Alternatieven zijn dus alternatieve voorwaarden. De onderliggende vraag op dit niveau luidt: wat zijn de milieugevolgen van het kiezen van een bepaalde voorwaarde?

1. De hoofdkeuze: wel of geen nieuw beleid

Het huidige beleid ten aanzien van grote hoeveelheden vrijkomende verontreinigde weerdgrond is gericht op het afvoeren van deze weerdgrond naar grootschalige baggerspeciestortplaatsen of verwerkingsinstallaties (voor zandscheiding, reiniging en/of immobilisatie). Schone weerdgrond die vrijkomt moet worden hergebruikt. De voorontwerp-beleidsregels ABM geven mogelijkheden om verontreinigde en schone weerdgrond op andere manieren te verwerken, bijvoorbeeld als bodemmateriaal ('bodem blijft bodem') of als bouwstof ('bodem wordt bouwstof') of om het materiaal te bergen in bestaande plassen, kleischermen en depots. De keuze voor het al dan niet toestaan van deze nieuwe verwerkingsopties kan worden beschouwd als nieuw beleid voor het verwerken en het op of in de bodem brengen van afvalstoffen en is daarom 'm.e.r.-plichtig'. Dit vormt de hoofdkeuze binnen het MER.

2. Bodem blijft bodem (klasse 1 t/m 4): de voorwaarden voor toepassing

Het huidige beleid biedt formeel geen mogelijkheid voor het op grote schaal hergebruiken van verontreinigd bodemmateriaal als nieuw bodemmateriaal voor bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers, weerdverlagingen, onderafdichting van hoogwatergeulen en dergelijke. In de Evaluatienota Water en de Vierde Nota Waterhuishouding worden deze mogelijkheden wel genoemd, maar ze zijn nog niet formeel vastgelegd in de regelgeving. Bij het vaststellen van voorwaarden voor de toepassing van verontreinigde weerdgrond uit het rivierbed volgens het principe 'bodem blijft bodem' gaat het dus om nieuw beleid, dat m.e.r.-plichtig is volgens het bovengenoemde artikel: 'het op of in de bodem brengen van afvalstoffen'.

3. Bodem (klasse 4) wordt bouwstof: de voorwaarden voor toepassing

Het Bouwstoffenbesluit op basis van de Wbb en Wvo is het juridische kader voor het toepassen van verontreinigde weerdgrond als bouwstof in werken. Voor weerdgrond die is verontreinigd tot boven de samenstellingswaarden[7] (dit komt meestal overeen met klasse 4), wordt in het voorontwerp van de beleidsregels ABM nieuw beleid opgesteld. Het vaststellen van de voorwaarden waaronder weerdgrond boven de samenstellingswaarden (klasse 4) toegepast mag worden als bouwstof in werken is daarom m.e.r.-plichtig volgens het artikel: 'het op of in de bodem brengen van afvalstoffen'.

4. De minimale omvang voor bergen in plassen, kleischermen en depots

Voor het vaststellen van voorontwerp-beleidsregels over de minimale omvang van plassen, kleischermen en depots die wordt gebruikt voor het bergen van verontreinigde weerdgrond is sprake van nieuw beleid omdat op dit punt wordt afgeweken van het Beleidsstandpunt verwijdering baggerspecie. Hierin wordt voor het storten van baggerspecie een minimale omvang voor het depot van 'enkele miljoenen kubieke meters' genoemd. De minimale omvang van het bergen in plassen, kleischermen en depots is m.e.r.-plichtig, omdat het van toepassing is op het artikel: 'het op of in bodem brengen van afvalstoffen'.

7 *De samenstellingswaarde uit het Bouwstoffenbesluit komt voor de meeste stoffen overeen met de interventiewaarde.*

3. Alternatieven

3.1. De rol van alternatieven in een MER

In elk MER worden alternatieven beschreven. De rol van die alternatieven is om een beeld te geven van het gehele scala aan oplossingen dat bestaat voor het gedefinieerde probleem. En natuurlijk worden ook de milieugevolgen van de alternatieven beschreven, want daar gaat het juist om bij een m.e.r. De alternatieven moeten wezenlijk verschillend zijn wat betreft hun milieugevolgen. Een andere eis is dat ze allemaal reëel uitvoerbaar moeten zijn, ook het verplicht te beschrijven 'meest milieuvriendelijke alternatief'. Dat mag wel wat duurder zijn dan de rest, maar niet irrealistisch. Bij die reële uitvoerbaarheid spelen naast kosten ook techniek, beleid en wetgeving een rol. Wettelijk verplicht dient in elk MER naast de voorgenomen activiteit en het meest milieuvriendelijk alternatief een nulalternatief te worden beschreven. Het nulalternatief is het niet uitvoeren van de voorgenomen activiteit ('niets nieuws doen'), waarbij het doel van de voorgenomen activiteit dus niet wordt bereikt! Het is een referentie en dient als basis voor de beschrijving van de huidige situatie en de autonome ontwikkeling en als nulpunt bij de effectbepaling en de vergelijking van de alternatieven.

Keuzes op twee niveaus

In de voorontwerp-beleidsregels worden keuzes op twee niveaus gemaakt. Het eerste niveau is die voor het al dan niet toepassen van de voorontwerp-beleidsregels, dit wordt hierna 'de hoofdkeuze' genoemd. Het tweede niveau is dat van de inhoud van drie van de voorontwerp-beleidsregels (de m.e.r.-plichtige beleidsregels). In paragraaf 3.2 wordt uitgelegd uit hoe de hoofdkeuze in het MER is vertaald in alternatieven. In de daarop volgende paragrafen wordt ingegaan op de alternatieven voor de keuzes op het tweede niveau.

3.2. De hoofdkeuze: wel of geen nieuw beleid

Bij het maken van de hoofdkeuze gaat het om de keuze of de beleidsregels ABM wel of niet van kracht worden en wat van dat nieuwe beleid in grote lijnen de strekking is. Het in de voorontwerp-beleidsregels beschreven nieuwe afvalstoffenbeleid houdt in dat naast storten in baggerspeciestortplaatsen andere opties voor de verwerking van verontreinigde grond mogelijk worden. De alternatieven voor de hoofdkeuze die in het MER worden beschreven zijn:

- Nulalternatief: niets nieuws doen, dus: geen nieuw beleid;
- Voorgenomen activiteit: het toepassen van de beleidsregels;
- Baggerspeciestortplaatsen-alternatief: een meest milieuvriendelijk alternatief dat zich richt op het minimaliseren van verspreiding en blootstelling;
- Preventie en hergebruik-alternatief: een meest milieuvriendelijk alternatief dat zich richt op het minimaliseren van het ontstaan van afvalstoffen en het maximaliseren van het hergebruik.

Nulalternatief

In het nulalternatief wordt de situatie beschreven zoals deze nu is, en de wijzigingen daarin, zoals deze te verwachten zijn, als de voorgenomen activiteit niet wordt ondernomen (de autonome ontwikkelingen). Het nulalternatief is het toepassen van het huidige beleid. Hierin dient al de verontreinigde weerdgrond afgevoerd te worden naar grootschalige baggerspeciestortplaatsen, nadat – voor zover mogelijk en doelmatig – via zandscheiding of reiniging het schone en bruikbare materiaal is verwijderd. De baggerspeciestortplaatsen worden ingericht conform het Beleidsstandpunt verwijdering baggerspecie. Alleen het klasse nul materiaal kan in het rivierbed op grote schaal worden hergebruikt.

In de praktijk blijkt de uitvoering van het huidige beleid op zodanige belemmeringen te stuiten dat slechts zeer beperkt weerdgrond uit het rivierbed wordt afgevoerd naar baggerspeciestortplaatsen. Er zijn geen redenen te veronderstellen dat dit in de nabije toekomst wel zou gebeuren. De kosten van het afvoeren van al het materiaal zijn te hoog en het draagvlak voor het realiseren van grootschalige baggerspeciestortlocaties is te laag. De gevolgen zijn onder andere:

- De rivierverruimings- en natuurontwikkelingsprojecten zullen maar ten dele kunnen worden uitgevoerd;
- De situatie waarin verontreinigde weerdgrond verspreid in het rivierbed aanwezig is, blijft bestaan.

Dit alternatief levert dus geen echte oplossing voor het probleem. Het beschrijven van deze situatie levert echter wel een goede referentie voor de milieu-gevolgen.

Voorgenomen activiteit: het toepassen van de beleidsregels

Het toepassen van de beleidsregels betekent in essentie dat andere mogelijkheden dan enkel en alleen het afvoeren naar grootschalige baggerspeciestortplaatsen mogelijk worden. Het toepassen van de voorontwerp-beleidsregels betekent dat op basis van een doelmatigheidsafweging een keuze wordt gemaakt uit vijf mogelijke opties voor het verwerken van vrijkomende weerdgrond:

- Bodem blijft bodem
- Bodem wordt bouwstof
- Hergebruik na bewerking
- Bergen in plassen, kleischermen of depots
- Storten in (baggerspecie)stortplaatsen

Bij de voorgenomen activiteit wordt uitgegaan van gedeeltelijk omputten, dat wil zeggen het bergen van verontreinigde weerdgrond in een nieuw ontgraven berging. Zonder omputten wordt het uitvoeren van de voorgenomen activiteit moeilijker te realiseren omdat de inkomsten uit de delfstoffenwinning gewenst zijn om de rivierverruiming en natuurontwikkeling te financieren.

Delfstoffenwinning in combinatie met bergen in plassen, kleischermen en/of depots

Naast het afvalstoffenbeleid, waar het hier om gaat, is er ander beleid van invloed op de activiteiten in het kader van de projecten de Grensmaas en Zandmaas/Maasroute. Het project Grensmaas heeft naast rivierverruiming en natuurontwikkeling ook zand- en grindwinning als hoofddoelstelling. En in dit kader is ook het delfstoffenbeleid van belang. Een onderdeel van enkele hierna beschreven alternatieven is het bergen van materiaal in plassen, kleischermen en depots in de weerden, al dan niet in combinatie met zand- en grindwinning. Volgens het huidige Structuurschema Oppervlakte Delfstoffen (SOD) is het realiseren van nieuwe diepe zand- en grindwinningen in de weerden niet toegestaan. De verwachting is dat ten tijde van het uitvoeren van de rivierverruimingswerkzaamheden een wijziging van het SOD zal zijn doorgevoerd die het realiseren van diepe grindwinningen in de weerden wel mogelijk maakt, waarbij het ontstane gat (de grindplas) na de grindwinning moet worden opgevuld. Deze beleidswijziging wordt ingezet om 'omputten' mogelijk te maken: het winnen van delfstoffen om weerdverlaging in combinatie met het bergen van de verontreinigde weerdgrond kosteneffectief mogelijk te maken.

Voor omputten bestaan twee varianten. De eerste, en financieel meest aantrekkelijke variant, is die waarbij de bij weerdverlaging vrijkomende verontreinigde weerdgrond geconcentreerd bijeen wordt gebracht in 'gaten' die ontstaan door delstoffenwinning. Deze variant van omputten noemen we 'geconcentreerd-omputten' en maakt onderdeel uit van de voorgenomen activiteit. De andere variant van omputten is het 'in situ-omputten', deze variant wordt beschreven in het meest milieuvriendelijke alternatief: preventie en hergebruik afvalstoffen.

Variant: Gescheiden ontgraven
Een variant op de voorgenomen activiteit is om het meest verontreinigde materiaal gescheiden te ontgraven (scheiden naar mate van verontreiniging) om het vervolgens gescheiden te kunnen toepassen. Alhoewel relatief duur door de noodzaak van aanvullend onderzoek en extra grondverzet is dit een reëel uitvoerbare mogelijkheid om de mate waarin verspreiding van, en blootstelling aan verontreiniging optreedt, nog verder te beperken. Het meest verontreinigde materiaal kan bij het bergen in grindplassen en kleischermen 'in de kern van het stortlichaam' worden gebracht, waarbij het minder verontreinigde materiaal als een 'schil' daaromheen wordt gestort.

Meest milieuvriendelijke alternatieven

De discussie over wat hét Meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) is zou verzanden in een discussie over de inhoud van de begrippen 'milieu', 'meest' en 'reëel uitvoerbaar'. Dit is de reden dat in het MER twee meest milieuvriendelijke alternatieven worden beschreven. Deze benadering wordt binnen de m.e.r.-systematiek vaker toegepast, onder andere in veel infrastructuur m.e.r.'s van Rijkswaterstaat waarin sprake is van groene (natuurgerichte) en grijze (mensgerichte) meest milieuvriendelijke alternatieven.

Het eerste MMA richt zich op het minimaliseren van verspreiding en blootstelling. Het tweede MMA richt zich op het minimaliseren van het ontstaan van afvalstoffen en het maximaliseren van hergebruik.

Baggerspeciestortplaatsen-alternatief: MMA voor minimaliseren verspreiding en blootstelling
In de m.e.r.-systematiek mag bij het beschrijven van het MMA worden verondersteld dat meer geld beschikbaar wordt gesteld voor het bereiken van milieudoelstellingen. In de huidige situatie (zie hiervoor onder 'nulalternatief') wordt, mede vanwege de hoge kosten, slechts zeer beperkt verontreinigde weerdgrond gestort in baggerspeciestortplaatsen. In dit meest milieuvriendelijke alternatief wordt het extra beschikbare geld besteed aan het realiseren van grootschalige baggerspeciestortplaatsen binnen het rivierbed voor het definitief bergen van verontreinigde weerdgrond, teneinde verspreiding van en blootstelling aan verontreinigingen, te voorkomen.

De projecten voor rivierverruiming in natuurontwikkeling kunnen door deze extra middelen en capaciteit in baggerspeciestortplaatsen volledig binnen het bestaande beleid worden uitgevoerd. Schone weerdgrond wordt gescheiden ontgraven en gebruikt voor de toepassing 'bodem blijft bodem' Ook voor de toepassing 'bodem wordt bouwstof' wordt zoveel mogelijk schone of licht verontreinigde weerdgrond gebruikt, zodat in ieder geval voldaan kan worden aan de eisen van het bouwstoffenbesluit. De overige weerdgrond wordt ongescheiden ontgraven en afgevoerd naar baggerspeciestortplaatsen.

Preventie en hergebruik-alternatief: MMA voor duurzaamheid
Het tweede meest milieuvriendelijke alternatief richt zich op het zoveel mogelijk voorkomen van het ontstaan van afvalstoffen. Waar afvalstoffen toch vrijkomen, richt het alternatief zich op het hergebruiken dan wel nuttig toepassen van de afvalstoffen.

Een van de manieren om zo veel mogelijk weerdgrond her te gebruiken is door bij weerdverlagingen eerst de weerdgrond opzij te zetten, vervolgens het zand te ontgraven en daarna de weerdgrond weer terug te zetten, zodat de oorspronkelijke bodem weer hersteld wordt. Dit 'in situ-omputten' maakt een belangrijk onderdeel uit van dit alternatief en vindt plaats in de weerden en in de hoogwatergeul. Hierbij wordt dus relatief veel delfstoffen ondiep gewonnen. Belangrijke nadelen van deze vorm van delfstoffen winning zijn dat het de weerdgrond twee keer 'opgepakt' moet worden en dat de verontreinigde weerdgrond weer verspreid in de weerden terecht komt. Wel wordt erop gelet, dat het weerdmateriaaal binnen de homogene deelgebieden blijft.

Kanttekening bij het 'in situ'-omputten' is dat dit technisch nooit voor honderd procent kan worden gerealiseerd. Dit is een gevolg van de vaak zeer grote spreiding in voorkomens (laagdiktes, oppervlakten, kwaliteiten) van winbare hoeveelheden delfstoffen in relatie tot de technisch beschikbare en financieel haalbare winningstechnieken.

De link met het tweede niveau van besluitvorming

Indien in de hoofdkeuze is besloten dat de voorontwerp-regels van toepassing mogen zijn (de voorgenomen activiteit), dan is het toegestaan andere verwerkingsopties te introduceren dan het afvoeren van verontreinigde weerdgrond naar baggerspeciestortplaatsen en/of verwerkingsinstallaties. In dat geval moeten de voorwaarden voor toepassing waaronder de verschillende verwerkingsopties zijn toegestaan worden getoetst. Daarover gaat het in de volgende paragrafen: de voorwaarden voor toepassing per m.e.r.-plichtige verwerkingsoptie. Dit betekent dat voor elke verwerkingsoptie ook weer naar verschillende alternatieven gekeken moet worden, namelijk de verschillende voorwaarden voor toepassing van verwerkingsopties.

Ook indien in de hoofdkeuze niet wordt gekozen voor de voorgenomen activiteit maar voor een ander alternatief, gelden voor de toepassing van de concrete verwerkingsopties nog steeds dezelfde voorwaarden. Wat dat betreft is het MER 'dekkend' voor de beide niveau's van besluitvorming. Alleen als andere verwerkingsopties onderdeel van de voorontwerp-beleidsregels worden, zal opnieuw moeten worden stilgestaan bij de bijhorende voorwaarden met hun milieugevolgen.

3. 3 Bodem blijft bodem

De voorgenomen activiteit voor de verwerkingsoptie 'bodem blijft bodem', is tweeledig:

- Het toestaan op zich van het gebruik van verontreinigde weerdgrond (klasse 1 t/m 4) volgens het principe 'Bodem blijft bodem';
- Het stellen van randvoorwaarden waaronder verontreinigde weerdgrond gebruikt mag worden volgens het principe 'Bodem blijft bodem'.

Het op zich toestaan van het gebruik van verontreinigde weerdgrond (klasse 1 t/m 4) volgens het principe 'Bodem blijft bodem' komt reeds aan de orde in de hoofdkeuze. Het gaat in deze paragraaf bij de alternatieven om de voorwaarden waaronder verontreinigde weerdgrond mag worden toegepast volgens het principe 'bodem blijft bodem'. Bij deze voorwaarden is vooral de lokale situatie, ter plaatse van de uit te voeren maatregelen, van belang.

Waar gaat het concreet om?

Bij de uitvoering van rivierverruiming in het winterbed (bijvoorbeeld hoogwatergeulen en weerdverlaging) wordt altijd eerst op grote schaal ontgraven, waarbij de efficiency van het ontgraven en de mogelijkheden om delfstoffen te winnen voorop staan. Met deze wijze van ontgraven wordt nooit direct het gewenste profiel bereikt. Daarom wordt nadat de vereiste hoeveelheden zijn ontgraven, de taluds en dwarsprofielen op de gewenste wijze afgewerkt, bijvoorbeeld om zo goed mogelijke condities voor natuurontwikkeling te scheppen. Uiteraard ligt het voor de hand om voor de afwerking van de taluds het nog aanwezige bodemmateriaal te gebruiken, waaronder de diffuus verontreinigde weerdgrond. Op deze manier blijft de weerdgrond die in de oorspronkelijke situatie als bodem aanwezig is, ook na realisatie als 'nieuwe' bodem achter. Vandaar de naam van deze toepassing: 'Bodem blijft bodem'.

Er zijn ook specifieke situaties waarbij een nieuwe bodemlaag van weerdgrond moet worden aangebracht. Dit is bijvoorbeeld het geval bij die hoogwatergeulen die verdroging veroorzaken door verlaging van grondwaterstanden in de omgeving. Door een onderafdichting van weerdgrond aan te brengen in de hoogwatergeul kan de verlaging van de grondwaterstand in de omgeving verminderd worden. Ook erosie van fijnzandig materiaal kan voorkomen worden door een onderafdichting van stevige weerdgrond aan te brengen.

Bodem blijft bodem

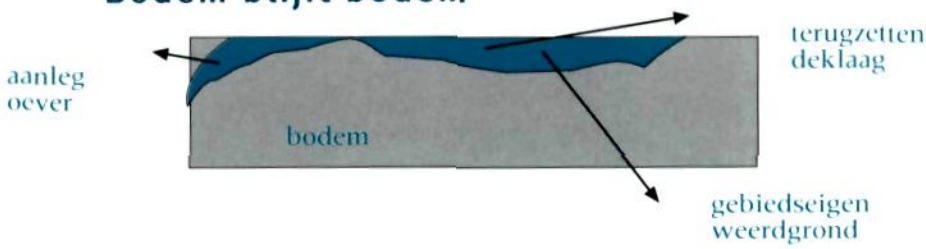

Van de voorwaarden die gesteld worden aan het gebruiken van verontreinigde weerdgrond volgens 'Bodem blijft bodem' worden alleen de voorwaarden ten aanzien van de milieuhygiënische kwaliteit van de te gebruiken weerdgrond in verschillende alternatieven uitgewerkt. De overige voorwaarden, zoals 'overeenkomstige fysieke samenstelling' en 'geen verontreiniging door lokale puntbron', zijn voor alle alternatieven van toepassing.

Voor 'Bodem blijft bodem' zullen de volgende alternatieven in het MER worden beschreven:
- Nulalternatief;
- Voorgenomen activiteit: Kwaliteit uitgedrukt in concentraties van de ontvangende bodem als norm;
- Kwaliteit uitgedrukt in concentraties en uitloging van de ontvangende bodem als norm;
- Immissie-eisen van Bouwstoffenbesluit als norm;
- Meest milieuvriendelijk alternatief voor verspreiding en blootstelling.

Nulalternatief
Volgens het huidige beleid mag strikt genomen alleen schone weerdgrond worden gebruikt voor de toepassing 'Bodem blijft bodem'[8]. In de praktijk is echter zelden voldoende schone weerdgrond voorhanden voor de afwerking van alle taluds en het eventueel aanbrengen van onderafdichtingen van hoogwatergeulen. Daarbij komt, dat om de schone weerdgrond te kunnen gebruiken deze eerst zorgvuldig gescheiden moet worden ontgraven. Dit leidt tot hoge kosten en logistieke complicaties tijdens de uitvoering. Het toepassen van verontreinigde weerdgrond volgens 'Bodem blijft bodem' wordt daarom in de huidige situatie alleen op kleine schaal gerealiseerd. Dit nulalternatief gaat daarom uit van de bestaande bodem, d.w.z. dat er geen weerdgrond bovenop wordt gelegd voor de afwerking of onderafdichtingen.

Voorgenomen activiteit: Kwaliteit (concentraties) van ontvangende bodem als norm
Dit alternatief betreft de voorwaarde die in de voorontwerp-beleidsregels is opgenomen en vormt daarmee de voorgenomen activiteit. In dit alternatief wordt ook verontreinigde weerdgrond (klassen 1 t/m 4) net als schoon materiaal gebruikt voor de toepassing 'Bodem blijft bodem'. Hierbij wordt echter de voorwaarde gesteld, dat de (milieuhygiënische) kwaliteit van de te gebruiken weerdgrond voor wat betreft de concentraties van verontreinigde stoffen beter of tenminste gelijk moet zijn aan die van de ontvangende bodem. In tegenstelling tot het volgende alternatief wordt het uitlooggedrag van de te gebruiken weerdgrond en van de ontvangende bodem in dit alternatief buiten beschouwing gelaten.

Kwaliteit (concentraties en uitloging) van ontvangende bodem als norm
In dit alternatief wordt verontreinigde weerdgrond (klassen 1 t/m 4) net als schoon materiaal gebruikt voor de toepassing 'Bodem blijft bodem'. Bij het gebruik van verontreinigde weerdgrond (klassen 1 t/m 4) wordt de voorwaarde gesteld, dat de (milieuhygiënische) kwaliteit van de te gebruiken weerdgrond voor wat betreft de concentraties én de uitloging van verontreinigde stoffen beter of tenminste gelijk moet zijn aan die van de ontvangende bodem. In tegenstelling tot het vorige alternatief (de voorgenomen activiteit) wordt bij dit alternatief dus ook naar het uitlooggedrag van de ontvangende bodem en van de te gebruiken weerdgrond gekeken.
Immissie-eisen Bouwstoffenbesluit als norm
Ook in dit alternatief mag verontreinigde weerdgrond (klassen 1 t/m 4) worden gebruikt voor de toepassing 'Bodem blijft bodem'. Als voorwaarde wordt gesteld, dat de te gebruiken weerdgrond moet voldoen aan de immissie-eisen uit het Bouwstoffenbesluit. Hierbij wordt dus geen rekening gehouden met de (milieuhygiënische) kwaliteit van de ontvangende bodem. De voorwaarde voor het toepassen van verontreinigde weerdgrond betreft alleen de immissie-eisen uit het Bouwstoffenbesluit en niet de grenzen die het Bouwstoffenbesluit stelt aan de concentraties van de te gebruiken weerdgrond.

Meest milieuvriendelijk alternatief voor verspreiding en blootstelling
Om de alternatieven voor de voorwaarden parallel te laten lopen meet de alternatieven in de hoofdkeuze is ook hier voor het meest milieu vriendelijk alternatief aangenomen, dat er meer middelen beschikbaar komen om de schone weerdgrond gescheiden te ontgraven en te gebrui-

[8] *Voor kleinschalige toepassingen wordt in de praktijk reeds ontheffing verleend.*

ken voor de afwerking van taluds en als onderafdichting. Bij dit alternatief wordt daarom uitgegaan van het gebruik van alleen schone weerdgrond (klasse 0) voor de toepassing van 'Bodem blijft bodem'.

Verwachte (milieu)-effecten

De belangrijkste milieu-effecten van en de onderlinge verschillen tussen deze vijf alternatieven behorend bij de toepassing 'Bodem blijft bodem' treden naar verwachting op voor de volgende aspecten:

- contactmogelijkheden met verontreinigingen;
- verspreiding van verontreinigingen naar grond- en oppervlaktewater; en
- duurzaamheid (energie en hergebruik).

3.4. Bodem (klasse 4) wordt bouwstof

De voorgenomen activiteit voor de verwerkingsoptie 'bodem (klasse 4) wordt bouwstof ' is tweeledig:

- Het toestaan op zich van het gebruik van klasse 4 weerdgrond als bouwstof;
- Het stellen van voorwaarden waaronder klasse 4 weerdgrond als bouwstof gebruikt mag worden volgens het principe 'bodem wordt bouwstof '

Net als bij 'bodem blijft bodem' komt het toestaan op zich van het gebruik van verontreinigde weerdgrond (klasse 4) als bouwstof reeds aan de orde in de hoofdkeuze. Het gaat dus bij de alternatieven om de voorwaarden waaronder verontreinigde weerdgrond mag worden gebruikt als bouwstof. Bij deze voorwaarden is vooral de lokale situatie waar de weerdgrond als bouwstof wordt gebruikt, van belang.

Van de voorwaarden die gesteld worden aan het toepassen van verontreinigde weerdgrond als bouwstof worden alleen de voorwaarden ten aanzien van de milieu-hygienische kwaliteit van de toe te passen weerdgrond in verschillende alternatieven uitgewerkt . De overige voorwaarden, zoals 'overeenkomstige fysieke samenstelling' en 'geen overontreining door lokale puntbron', zijn voor alle alternatieven van toepassing.

Waar gaat het concreet om?

Concreet betekent 'Bodem (klasse 4) wordt bouwstof' het gebruik en het toepassen van klasse 4 materiaal in werken die worden uitgevoerd in het kader van onder andere het Grensmaasproject en het Zandmaas/Maasroute project: dus eigenlijk bouwen met grond. Bij werken moet worden gedacht aan de aanleg van kades, hoogwatervluchtplaatsen en kleischermen (voorzover niet overgedimensioneerd als voor berging van weerdgrond). Voor grond die als bouwstof wordt toegepast in werken is in het bouwstoffenbesluit als voorwaarde gesteld, dat de bouwstof niet mag vermengen met de onderliggende bodem en dat de bouwstof moet worden verwijderd als het werk zijn functie verliest. Dit geeft ook het verschil aan met de toepassing 'bodem blijft bodem'

Bodem wordt bouwstof

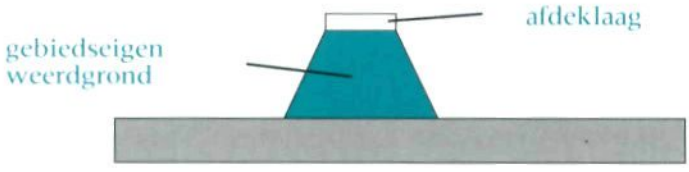

Voor 'bodem (klasse 4) wordt bouwstof ' zullen de volgende alternatieven in het MER worden beschreven:

- Nulalternatief (tevens het meest milieuvriendelijke alternatief);
- Kwaliteit ontvangende bodem als norm;
- Voorgenomen activiteit: Immissie-eisen van Bouwstoffenbesluit als norm.

Nulalternatief, tevens het meest milieuvriendelijk alternatief voor verspreiding en blootstelling
Het nulalternatief gaat uit van het Bouwstoffenbesluit. Dit betekent, dat alleen weerdgrond van klasse 0 t/m 3 wordt gebruikt als bouwstof. Voor klasse 4 weerdgrond liggen de concentraties in de meeste gevallen boven de samenstellingswaarden en dus mag het volgens het Bouwstoffenbesluit niet worden gebruikt als bouwstof. Klasse 4 weerdgrond wordt daarom gescheiden ontgraven, afgevoerd en geborgen in een baggerspeciestortplaats.

Kwaliteit (concentraties en uitloging) ontvangende bodem als norm
In dit alternatief mag ook klasse 4 weerdgrond worden gebruikt als bouwstof voor (alleen) buitendijkse werken. Een belangrijke voorwaarde hierbij is, dat de samenstelling (met name de concentraties van de verontreinigende stoffen) en het uitlooggedrag van de weerdgrond die als bouwstof wordt gebruikt gelijk of beter moet zijn dan die van de ontvangende bodem. Met ontvangende bodem wordt bedoeld de bodem ter plaatse waar de bouwstof wordt toegepast.

Voorgenomen activiteit: Immissie-eisen Bouwstoffenbesluit als norm
Dit is de voorgenomen activiteit conform de tekst van de voorontwerp-beleidsregels ABM. Ook bij dit alternatief mag klasse 4 weerdgrond worden gebruikt als bouwstof onder de voorwaarde dat de te gebruiken weerdgrond voldoet aan de immissienormen van het Bouwstoffenbesluit. Daarnaast is nog een extra specifieke voorwaarde van toepassing: de afdeklaag moet voldoende erosiebestendig zijn.

Verwachte (milieu)-effecten

De (milieu)effecten van de drie alternatieven en de onderlinge verschillen komen in hoofdlijnen overeen met de milieu-effecten van de alternatieven voor de toepassing 'bodem blijft bodem'.
Doordat in het nulalternatief de meest verontreinigde weerdgrond niet als bouwstof wordt gebruikt zijn er minder directe contactmogelijkheden en zal een iets geringere verspreiding van verontreinigingen plaatsvinden dan bij de andere alternatieven. De mindere verspreiding is echter beperkt omdat de uitloging niet gerelateerd is aan de concentraties (uitloging wordt meer bepaald door mobiliteit dan door concentratie). Kosten en energiegebruik zijn hoog door meer onderzoek, meer grondverzet en noodzaak afvoeren van het materiaal.

De twee alternatieven 'Kwaliteit ontvangende bodem als norm' en 'Immissie-eien Bouwstoffenbesluit als norm' hebben naar verwachting een grotere verspreiding van verontreiniging dan het Nulalternatief. De onderlinge verhouding van de verspreiding is afhankelijk van bodemmateriaal, verontreiniging en toepassing. Dit geldt ook voor de beoordelingscriteria kosten een duurzaamheid. Dit wordt in het MER nader onderzocht.

3.5. De minimale omvang voor bergen in plassen, kleischermen en/of depots

De voorgenomen activiteit is hier het stellen van een minimale omvang voor het bergen van weerdgrond in plassen, kleischermen en depots.

Waar gaat het concreet om?

In het huidige beleid is er een minimale omvang gesteld aan het storten van verontreinigde weerdgrond in baggerspeciestortplaatsen: enkele miljoenen kubieke meters. Om weerdverlaging in combinatie met delfstoffenwinning ('omputten', zie tekstkader paragraaf 3.2) economisch rendabel te kunnen uitvoeren is een kleinere minimale omvang voor bergingen van uiterwaardengrond nodig. Door het realiseren van meerdere kleinere depots in plaats van één groot depot kunnen transportafstanden worden beperkt. Transport is één van de belangrijkste kostenposten bij het uitvoeren van de werkzaamheden bij rivierverruiming.

Bergen in plas, kleischerm en depot

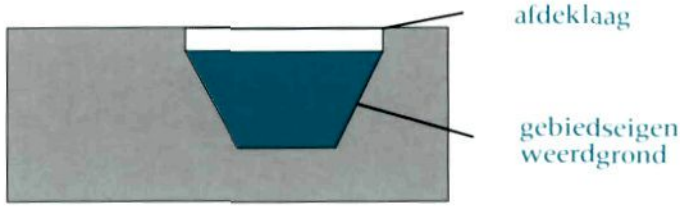

In de voorontwerp-beleidsregels van ABM wordt de minimale omvang gesteld op 100.000 m^3. Deze omvang is gekozen om meer mogelijkheden te scheppen voor het bergen van verontreinigde weerdgrond dan in het huidige beleid mogelijk is. Tegelijkertijd wordt hiermee een te grote versnippering van de berging van verontreinigde weerdgrond voorkomen, waardoor een goede nazorg mogelijk blijft. Met deze minimale omvang van 100.000 m^3 als vertrekpunt worden in het MER de volgende alternatieven bekeken:

- Nulalternatief: 3.000.000 m^3;
- Groot depot: 500.000 m^3;
- Middelgroot depot: 100.000 m^3;
- Klein depot: 10.000 m^3.

Nulalternatief

Dit alternatief betreft een minimale omvang van 3.000.000 m^3. In het Beleidsstandpunt verwijdering baggerspecie wordt de omvang van een depot van enkele miljoenen m^3 genoemd. Dit is het huidige beleid en vormt daarmee het nulalternatief. Om 'enkele miljoenen m^3' concreet te maken is voor dit getal gekozen.

Groot depot

Dit alternatief betreft een minimale omvang van 500.000 m^3. Dit is de grens die voor de m.e.r.-plicht van baggerspeciedepots gebruikt wordt. Bovendien komt de ordegrootte overeen met de bergingsomvang van grote rivierverruimingsprojecten (b.v. hoogwatergeulen).

Middelgroot depot

Dit alternatief betreft een minimale omvang van 100.000 m^3. Dit is het voorkeursalternatief.

Klein depot

Dit alternatief betreft een minimale omvang van 10.000 m^3. Bij dit alternatief wordt de minimale omvang van de op te vullen plassen, kleischermen en depots wat ordegrootte betreft gelijk gehouden aan de minimaal te gebruiken hoeveelheden voor (geïsoleerde) toepassing van categorie 2 bouwstof volgens het Bouwstoffenbesluit (10.000 ton).

Verwachte (milieu)-effecten

De belangrijkste (milieu)effecten van de vier alternatieven en de onderlinge verschillen treden op voor de beoordelingscriteria: contactmogelijkheden met verontreinigen, verspreiding van verontreinigingen, natuurontwikkeling, mogelijkheden voor handhaven, nazorg en kosten.

In het algemeen geldt hoe groter het depot hoe kleiner de blootstelling (door geringere contactmogelijkheden) aan verontreinigingen en hoe kleiner de verspreiding van verontreinigingen is.

Daarnaast is ook de handhaving van vergunningsvoorschriften en de nazorg van de berging eenvoudiger bij een groot depot dan bij een aantal kleinere depots. Grote depots bieden daarentegen veel minder mogelijkheden voor natuurontwikkeling dan verschillende kleine depots en ook de kosten van het transport zijn in het algemeen hoger door de grotere transportafstanden.

4. Milieugevolgen en beoordelingskader

4.1. Effectvoorspelling

Uitgangspunt bij deze m.e.r. is ten eerste dat de wijze waarop de effectvoorspelling plaatsvindt dient aan te sluiten bij het beleidsmatige karakter van de voorgenomen activiteit. Het is niet in alle gevallen goed mogelijk en ook niet nodig en zinvol effecten op een zeer kwantitatieve wijze te voorspellen. De effectvoorspelling dient inzicht te bieden in de beleidsmatig relevante verschillen tussen de alternatieven.

De informatie in deze fase van de effectvoorspelling is volledig gebaseerd op de nu beschikbare informatie. Er is alleen gerekend op basis van de huidige beschikbare kentallen. De nu beschikbare informatie over de effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven op het niveau van het riviersysteem is voornamelijk kwalitatief van aard.

4.2. Aanpak

Het is dus niet mogelijk om een gedetailleerde kwantitatieve effectvoorspellingen uit te voeren op het niveau van het riviersysteem: de Maas. Om toch een aansprekend resultaat te verkrijgen zal in het MER een representatief tracé worden geschetst waarin een representatieve hoeveelheid verontreinigde grond verplaatst dient te worden. Op deze wijze ontstaat een illustratief voorbeeld van de gevolgen voor het milieu van de beleidsregels en de alternatieven daarvoor.

4.3. Beoordelingskader

Een beoordelingskader bevat een complete set van relevante, niet overlappende aspecten en criteria die een rol spelen bij het beoordelen van de alternatieven. Een beoordelingskader werkt sturend bij de effectvoorspelling en vormt de basis voor het vergelijken van de alternatieven in het MER.

Aspecten en criteria

Aspecten zijn onderwerpen waartussen een politieke afweging kan plaatsvinden: bijvoorbeeld tussen 'duurzaamheid' en 'natuurwaarden'. Welke criteria daarbinnen een rol spelen is een vakinhoudelijke keuze.

De keuze van de relevante aspecten en criteria in de startnotitie is gebaseerd op het voor de activiteit relevante overheidsbeleid. Tijdens de effectvoorspelling kan blijken dat bepaalde effecten 'niet onderscheidend' zijn. Dit wil zeggen dat de alternatieven op deze aspecten niet verschillen. In zulke gevallen zullen deze aspecten in de vergelijking van de alternatieven in het MER niet worden meegenomen.

Van belang is ook het onderscheid tussen milieu-inhoudelijke en procesmatige aspecten. In de meeste gevallen beperkt m.e.r. zich tot de eerste categorie van aspecten. In dit geval worden vanwege het belang bij de voorbereiding van de beleidsregels ook twee procesmatige aspecten meegenomen.

Hierna wordt in tabelvorm het beoordelingskader gepresenteerd. Ook wordt aangegeven welke meetlat gebruikt gaat worden en wat daarop de meeteenheid is.

Tabel 2. Beoordelingskader voor de alternatieven

Aspect	Criterium	Meetlat	Meeteenheid [9]
Realisatie projectdoelen			
Hoogwater-bescherming	Rivierverruiming	Ruimte voor afvoer en berging	m^3
Natuurontwikkeling	Terrestische natuur	Oppervlak nieuwe natuur	Ha
	Aquatische natuur	Oppervlak nieuwe natuur	Ha
Milieu-inhoudelijke aspecten			
Blootstelling en contactmogelijkheden	Ecosystemen	Kwalitatief	+++/---
	Humaan	Kwalitatief	+++/---
Verspreiding van verontreinigingen	Grondwater	Oppervlak	Ha
		Kwalitatief	+++/---
	Oppervlaktewater	Oppervlak	Ha
		Kwalitatief	+++/---
Duurzaamheid	Energieverbruik	Gebruik	GJ
	Product- en materiaalhergebruik	Hoeveelheid	m^3
Hinder bij realisatie	Geluidshinder	Hinder	+++/---
Kosten			
Kosten	Investering grondverzet	Monetair	miljoenen guldens
	Netto opbrengst delfstoffen	Monetair	miljoenen guldens
	Netto kosten	Monetair	miljoenen guldens
Procesmatige aspecten			
Complexiteit uitvoering	Werkzaamheden	Kwalitatief	+++/---
Doelmatigheid regelgeving	Handhaafbaarheid	Kwalitatief	+++/---
	Beheersbaarheid, nazorg	Kwalitatief	+++/---

9 *In een aantal gevallen wordt een kwalitatieve beoordeling van het effect uitgevoerd. In die gevallen wordt gewerkt met een zevenpuntsschaal die als volgt dient te worden geïnterpreteerd:*
+++ zeer groot positief effect in vergelijking tot het nulalternatief
++ groot positief effect in vergelijking tot het nulalternatief
+ positief effect in vergelijking tot het nulalternatief
o geen verschil in vergelijking tot het nulalternatief
- negatief effect in vergelijking tot het nulalternatief
-- groot negatief effect in vergelijking tot het nulalternatief
--- zeer groot negatief effect in vergelijking tot het nulalternatief

5. Procedure

5.1. Procedurestappen

De m.e.r.-procedure en de procedure voor het vaststellen van de beleidsregels ABM doorlopen de volgende stappen:

Stap 1: Opstellen en bekendmaken startnotitie

De startnotitie Beleidsregels Actief Bodembeheer Maas is opgesteld door de initiatiefnemers (zie tekstkader blz 6). Te samen met het ter inzage leggen van de startnotitie worden ook de voorontwerp-beleidsregels Actief Bodembeheer Maas (inclusief de voorlopige beschrijving van alternatieven en effecten) en de nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER gepubliceerd.

Stap 2: Inspraak startnotitie en vaststelling richtlijnen

Na de publicatie van de startnotitie kan iedereen gedurende 4 weken reageren op de startnotitie door middel van een schriftelijke reactie te richten aan het bevoegd gezag (zie tekstkader blz 6). Insprekers en adviseurs worden ook uitgenodigd om aan te geven of en op welke punten de voorontwerp-beleidsregels en de nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER nog aanvulling behoeven. Op de voorontwerp-beleidsregels en de MER-teksten is in dit stadium nog geen (formele) inspraak mogelijk. De inspraakronde hierop komt aan de orde in stap 4. Wel kunnen tijdens deze stap 2 alvast opmerkingen over beide documenten worden gemaakt, zodat de opstellers van de documenten daar bij het voorbereiden van de definitieve versie rekening mee kunnen houden. Na de ter inzage legging brengt de Commissie m.e.r. advies voor de richtlijnen uit aan het bevoegd gezag. Daarbij zal zij expliciet worden gevraagd of en zo ja, op welke punten de nadere uitwerking van de startnotitie ten behoeve van het MER nog aanvulling behoeft. Het bevoegd gezag stelt op basis van de inspraakreacties en de adviezen de richtlijnen op.

Stap 3: Opstellen en bekendmaken MER en ontwerp-beleidsregels ABM

Op basis van de richtlijnen worden het MER en de ontwerp-beleidsregels ABM opgesteld. Tegelijkertijd met het MER worden de ontwerp-beleidsregels ABM formeel vastgesteld door de initiatiefnemers (de provincies Limburg, Noord-Brabant en Gelderland en de staatsecretaris van Verkeer en Waterstaat) ten behoeve van de inspraak. Het MER en de ontwerp-beleidsregels ABM zullen tegelijkertijd ter inzage gelegd worden.

Stap 4: Inspraak MER en ontwerp-beleidsregels ABM

De inspraak procedures van de m.e.r. en van de ontwerp-beleidsregels ABM zullen worden gecombineerd in één inspraakprocedure. Dit is het moment dat formeel ook de inhoud van de ontwerp-beleidsregels onderwerp van inspraak is. Iedereen heeft gedurende 6 weken de mogelijkheid om zijn/haar reactie op beide documenten te geven. Er zal ook een inspraakbijeenkomst worden gehouden, waarin iedereen in de gelegenheid wordt gesteld om vragen te stellen en om mondeling een inspraakreactie te geven. Tevens wordt in deze periode advies gevraagd aan diverse adviesorganen (waaronder Commissie m.e.r.).

Stap 5: Vaststelling beleidsregels ABM

Op basis van de inspraakreacties en de adviezen worden de definitieve beleidsregels ABM vastgesteld.

5.2. Planning

Tabel 3. Planning

Stap	Instantie/persoon	Termijn	Wanneer
Publicatie startnotitie en voor-ontwerp beleidsregels	GS van Limburg, Noord-Brabant en Gelderland	n.v.t.	9 februari 2001
Ter inzage legging startnotitie en voorontwerp beleidsregels	GS van Limburg, Noord-Brabant en Gelderland	gelijk met publicatie	12 februari 2001
Vraag om advies aan Commissie m.e.r. en andere instanties	GS van Limburg, Noord-Brabant en Gelderland	gelijk met terinzage-legging	12 februari 2001
Inspraak	Iedereen	4 weken	12 febr.-12 mrt.
Advies voor richtlijnen	Commissie m.e.r.	5 weken na sluiting inspraak	april 2001
Vaststellen richtlijnen	GS van Limburg, Noord-Brabant en Gelderland	9 weken na sluiting inspraak	mei 2001
Opstellen ontwerp beleidsregels en definitief MER	Initiatiefnemers[10]	geen	juni 2001
Aanvaardbaarheidsoordeel MER	GS van Limburg, Noord-Brabant en Gelderland		juli/augustus 2001
Publicatie MER en ontwerp beleidsregels	GS van Limburg Noord-Brabant en Gelderland	n.v.t.	september 2001
Ter inzage legging MER en ontwerp beleidsregels	GS van Limburg Noord-Brabant en Gelderland	gelijk met publicatie	september 2001
Vraag om advies aan Commissie m.e.r. en andere instantie	GS van Limburg Noord-Brabant en Gelderland	gelijk met ter inzage-legging	september 2001
Inspraak	Alle belanghebbenden	6 weken	sept/okt. 2001
Toetsingsadvies	Commissie m.e.r.	5 weken na sluiting inspraak	november 2001
Vaststellen beleidsregels	Initiatiefnemers	circa 5 maanden	februari 2002

[10] *De initiatiefnemers in het kader van de m.e.r.-procedure zijn de bestuursorganen die de m.e.r.-plichtige onderdelen van de beleidsregels ABM willen vaststellen. Het zijn de Provinciale Staten van Limburg, Noord-Brabant en Gelderland en de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat.*

Colofon:

De Startnotitie milieu effectrapportage beleidsregels Actief Bodembeheer Maas is opgesteld door:

Provincie Limburg
Provincie Noord-Brabant
Provincie Gelderland
Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat Generaal Rijkswaterstaat, Directie Limburg

Informatie
Provincie Limburg
Afdeling Vergunningen
Dhr. F. v. Lissum
Postbus 5700
6202 MA Maastricht
Telefoon 043 - 389 74 37
e-mail: fwj.v.lissum@prvlimburg.nl

Rijkswaterstaat - Directie Limburg
Afdeling ANW
Mevr. M.C. v. Rossenberg
Postbus 25
6200 MA Maastricht
Telefoon 043-3294139
e-mail: M.C.vRossenberg@dlb.rws.minvenw.nl

Tekst
IWACO adviesbureau voor water en milieu

Vormgeving en prepress
Bureau Van de Manakker, Maastricht i.s.m. Ontwerpburo Oogpunt, Eijsden

Druk
SHD grafimedia, Swalmen

Fotografie:
De Maaswerken, Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland